

JIGAR SERROZI KASALLIGI VA UNING ALOMATLARI

Rakhimova Laylo Abduraxmanovna

*Respublika Ilmiy Onkologiya va Radiologiya Ilmiy Amaliy Markazining
Toshkent Shahar filiali(RIO va RIATM)*

Ruziyev Abbas Abduraxmanovich

Yadro va tibbiyot markazi

Annotatsiya: Ushbu maqola “Jigar serrozi va uning alomatlari, kelib chiqish sabablari, kasallikning oldini olish, shu bilan birgalikda jigar serrozi kasalligining turli xil bosqichlari bu kasallikdan saqlanish haqida batafsil ma’lumotlar berilgan”.

Kalit so’zi: Serroz, surunkali, Gepatit, to’qima, symptom, loqadylik.

Jigar — tanamizdagi eng katta ahamiyatga ega bo‘lgan organlardan biridir. U ovqatni hazm qilishga yordam beradi, hayot uchun zarur bo‘lgan moddalarni sintezlaydi, organizmdan toksinlarni siqib chiqaradi. Mabodo jigar ishlashdan to‘xtasa, bu butun organizm uchun jiddiy muammolarni chaqirishi mumkin — o‘limga olib boruvchi oqibatlargacha.

Jigar sirrozi - **jigarning** surunkali rivojlanib boradigan kasalligi; bunda jigar to‘qimasi yallig‘lanib, uning bir qismi biriktiruvchi to‘qima bilan almashinadi. Jigarning o‘tkir yallig‘lanishi — **gepatitda**, uning **B, C, D** shakllarida, o‘tkir gepatit surunkali gepatitga aylanayotganda, **bezgak, sil, zaxm, brutsellyoz** kabi yuqumli kasalliklarda, o‘t pufagi va o‘t yo‘llarining surunkali yallig‘lanishida, turli kimyoviy moddalardan muntazam zaharlanishda, shuningdek, **alkogolizm**da va boshqa sabablarga ko‘ra paydo bo‘ladi. Jigar sirrozi — sekin rivojlanadigan surunkali kasallik. Jigar sirrozi turlicha namoyon bo‘ladi va u xastalikning qaysi shaklida kechishi hamda davriga bog‘liq; tekshirganda jigarning qattiqlashgani va funksiyasining buzilganligiga qaramay, kishi uzoq vaqt hech qanday xastalik alomatini sezmay yurishi mumkin. Kasallik zo‘rayganda bemor darmonsizlanadi, ozib ketadi, ishtahadan qoladi, kekiradi, ko‘ngli ayniydi, ba‘zan qusadi, ichi ketadi yoki qotadi, qorni dam bo‘ladi, tana xarorati ko‘tariladi, qorin bo‘shlig‘ida suyuqlik to‘planishi natijasida u ko‘tariladi (istisqo), burni qonaydi, badani qichishadi, ba‘zan sarg‘ayadi; kamqonlik avjiga chiqadi; jigari va ayniqsa talog‘i kattalashadi va qattiqlashadi.

Davoni vrach tayinlaydi. Jigar sirrozi uzoq vaqt davolanadi, kasallik zo‘rayganda bemorni darhol kasalxonaga yotqizish kerak. Parhezga qat’iy rioya qilishning ahamiyati katta. Bemorga, asosan, yengil hazm bo‘ladigan, qand, oqsil va vitaminlar (ayniqsa, C vitamin va B gruppaga) boy sutli va o‘simlik ovqatlar beriladi. Tvorog (oson hazm bo‘ladigan oqsillarga ega), yog‘siz go‘sht, baliq, shuningdek, ozgina sariyog‘ bilan qaymoq yoki smetana iste’mol qilish mumkin; spirtli ichimliklar ichish

qatiy taqiqlanadi. Jigar sirrozining avj olishiga yo‘l qo‘ymaydigan dorilar buyuriladi. Jigar sirrozini davolashda avvalo unga sabab bo‘ladigan omillarni bartaraf etish muhim. Jigar sirroziga olib kelgan infeksiya aniqlansa, uni tugatish choralari ko‘riladi. Jigar sirrozining oldini olish uchun mehnat va turmush sharoitini sog‘lomlashtirish, alkogolizmga qarshi kurash olib borish kerak.

Jigar sirrozi simptomlari Ba‘zi-ba‘zida o‘ng qovurg‘alar ostida paydo bo‘ladigan og‘riq. Og‘riq ko‘pincha jismoniy zo‘riqishdan yoki qovurilgan, yog‘li taomlar va alkagol iste‘molidan keyin kuchayadi.

1. Og‘izda achchiq ta‘m va quruqlik hissi paydo bo‘lishi, ayniqsa tong vaqtida.
2. Odamni surunkali ich ketishi va kuchli qorin dam bo‘lishi (meteorizm) bezovta qiladi
3. Bemor birmuncha vazn yo‘qotadi, tajang va tez charchaydigan bo‘lib qoladi.
4. Kasallikning ba‘zi formalari, masalan postnekrotik sirroz dastalabki bosqichni o‘zidayoq yaqqol alomat teri sariqligini chaqiradi.

Sirroz rivojlanishiga nima sabab bo‘ladi?

80 foiz hollarda sirroz spirtli ichimlik sabab kelib chiqqani bilan ayrim paytlarda uni og‘ziga olmagan odamda ham kasallik kuzatilishi va bunga quyidagilar sabab bo‘lishi mumkin:

- surunkali virusli hepatit (B, C);
- o‘t yo‘li kasalliklari;
- dorilardan va kimyoviy zaharlanish;
- ratsionda oqsil va vitaminlarning surunkali tanqisligi;
- moddalar almashinuvi bilan tug‘ma jiddiy muammolarning borligi.

Jigar sirrozini qanday qilib payqash mumkin?

Kasallik uch bosqichda bo‘ladi. Deyarli simptomsiz kechadigan birinchi bosqichdagi kasallikni faqatgina tahlillar bilan aniqlash mumkin. Bilirubin miqdori ortib, protrombik ko‘rsatkichining miqdori pasayadi. Agar kasallik shu bosqichda aniqlansa, parhez va turmush tarzini o‘zgartirish orqali uning rivojlanishini sekinlashtiradi. Ikkinchi bosqichida ham kasallikning rivojlanib ketishini sekinlashtirsa bo‘ladi. Aynan shu sabab ham quyidagi simptomlar kuzatilganda zudlik bilan shifokorga murojaat qilish kerak.

- holsizlik;
- apatiya (loqaydlik);
- bosh og‘rig‘i;
- ko‘ngil aynishi;
- diareya;
- o‘ng qovurg‘a ostida diskomfort;
- burun qonashi;
- milklarning qonashi;

- soch to‘kilishi.

Uchinchi bosqich terminal hisoblanadi. Bunda faqat biriktiruvchi to‘qimalardan iborat bo‘lib qolgan jigar birona ham vazifani bajara olmaydi va sirrozga xos keng tarqalgan simptomlar: terining sarg‘ayishi, qorinning shishishi va kattalashishi, yuz va oyoqlar shishishi kuzatiladi.

Sirrozni davolash mumkinmi?

Ushbu kasallikning davolashning yagona radikal usuli – jigar ko‘chirib o‘tkazish hisoblanadi. Lekin birinchi yoki ikkinchi bosqichlarida aniqlansa uni sekinlashtirish va rivojlanishini oldini olish mumkin.

Mavzuga doir:

- Jigarning yog‘ bosishi: o‘tkazib yubormaslik kerak bo‘lgan 8 ta alomat
- Oshqozon yarasi kasalligidan darak beruvchi 8 simptom
- Jigar faoliyatiga zarar yetkazadigan 5 odat

Ko‘pincha kasallangan jigar juda uzoq vaqtgacha biron bir signal bermasligi mumkin, shuningdek kasallik belgilarini namoyon bo‘lishi ham juda xilma-xil bo‘ladi.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Qodirov E.Q. Odam anatomiyasi. Lotin. Toshkent. —Universitetl. 2007, 276 bet.
2. Qodirov E.Q. Odam anatomiyasi. Kiril. Chinor ENK; Toshkent, 2003. 220 bet.

Qo‘shimcha adabiyotlar

3. Mirziyoev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent, O_zbekiston nashriyoti, 2017.
4. Mirziyoev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta‘minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. Toshkent, O_zbekiston nashriyoti, 2017.
5. Mirziyoev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O_zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, O_zbekiston nashriyoti, 2016. Mirziyoev